

חכמת נשים בנתה ביתה...

**מוקדש לנשים יקרות
אשר לא מתרגשות ממה יאמרו הבריות....**

פרק 1: צללים וניצוצות

השעה עשר בבוקר בשכונת זיכרון משה. קרן שמש חיוורת של חורף ירושלמי ניסתה לחדור מבעד לוילון הבז' הדק, וציירה ריבוע אבק על הרצפות הקרות. בדירת חדר וחצי מטבח, שריח קל של טחב ישן דבק בקירותיה, שררה דממה. הדממה הזו הייתה הדבר שהכי הפחיד את חני.

היא הייתה הבכורה מבין שמונה. בית הוריה, ר' אברהם ושרה, שכן רק שתי סמטאות משם, ותמיד רחש חיים, צעקות, בישולים. כאן, בדירתה שלה, שרר שקט של ציפייה. בעלה, מוטי, עדיין היה מכורבל תחת השמיכה.

הוא לא היה עצלן. חני ידעה זאת. הוא היה... מכובה.

הביטחון העצמי שלו היה כמו נר שכמעט כלה. רוח קלה הייתה מכבה אותו. הוא היה קם, פניו חיוורות, עיניו נטולות ברק, כאילו הוא מתנצל בפני העולם על עצם קיומו. "בוקר טוב", היה ממלמל, וזה נשמע יותר כמו שאלה מאשר קביעה. הוא היה הולך במטבח על קצות האצבעות, כאילו פחד להעיר מישהו, למרות שרק היא הייתה שם. כשהיה מפיל כפית, הוא היה קופץ בבעתה ומסתכל עליה בחרדה, מצפה לנזיפה.

הוא ניסה. שמים וארץ עדים שהוא ניסה!

הוא מצא עבודה כעוזר טבח במטבח של ישיבה קטנה. הוא היה אמור להשגיח על סיר החמין העצום של יום חמישי. אבל מוטי, שמוחו ריחף תמיד במקומות אחרים, שקע בסוגיה מורכבת ששמע בשיעור דף היומי. הוא התחיל לשרטט חישובים על קרטון ביצים שמצא, מנסה לפצח לוח זמנים. כשהריח החרוף של תחתית שרופה

הכה באפו, זה היה מאוחר מדי. הסיר העצום, שהיה אמור להאכיל מאה בחורים, הפך לגוש פחם שחור. הבושה, המבט המאוכזב של המשגיח, רדפו אותו שבועות.

אחר כך ניסה להיות איש ניקיון במשרד. הוא רצה להיות יסודי. הוא קרצף את הרצפה במרץ, אך כשהרים את הדלי המלא מים עכורים, מעד על רגל של כיסא, והדלי כולו התהפך בקול רעם אדיר על השטיח הבהיר במשרדו של המנהל. המנהל רק נאנח ואמר לו, "מוטי, אולי זה לא בשבילך".

הוא נפלט. מכל מקום. עכשיו, תחת השמיכה, הוא ברח מהכישלון הבא.

אבל חני ראתה את מה שכולם פספסו. היא ראתה איך בלילה, כששמע אותה נאנחת מתוך שינה, הוא קם בשקט מוחלט, בלי להדליק אור, וגישש את דרכו למטבח רק כדי להביא לה כוס מים. היא ראתה איך עיניו, הכבויות בדרך כלל, מתמלאות לחות כשהיה קורא בעיתון על משפחה שנקלעה לקשיים. "חני, לחש לה פעם, הם כותבים פה על אלמנה עם שבעה יתומים. איך היא... איך היא מחלקת תפוח אחד לשבעה? המחשבה הזאת... זה לא נותן לי מנוח".

והיא ראתה את הגאונות. ערב אחד, חשבון הארנונה נחת בתיבת הדואר. סכום מופרך... חני הסתכלה על הנייר המאיים ולא הבינה דבר. מוטי, שעד אותו רגע בהה בקיר, לקח ממנה את הדף. עיניו התחדדו. הוא הפך את הדף, לקח עיפרון, ותוך דקה רשם מאחור חישוב מדויק מה אמור להיות סכום החיוב.

"הנה", אמר, וקולו היה שונה, יציב, "הם טועים. הם מחייבים אותנו לפי תעריף של 'מבנה ציבורי' ולא 'מגורים'. תראי לפי איזה תעריף מים הם חישבו. אנחנו משלמים כפול על המים".

חני הביטה בו, נדהמת. זה לא היה מוטי ה'שלימזל'. זה היה גנרל שמתכנן קרב. היא לקחה את הנייר למחרת לעירייה. הפקיד הביט בחישוב, ואז בה, ואז שוב בחישוב, וקרא למנהל שלו. תוך עשר דקות, החשבון תוקן.

היא הבינה. בעלה לא היה חסר יכולת. הוא היה מכשיר מדויק להפליא, שכולם ניסו להשתמש בו כפטיש.

פרק 2: חומות של שבת

"את לא יכולה להמשיך ככה, חנה'לה!", אמר לה אביה, ר' אברהם, בנחרצות. הם ישבו במטבח הגדול והרועש של הוריה. היה זה יום שישי בצהריים. ריח דגים מבושלים ומרק עוף מילא את האוויר. חני באה לעזור. מוטי נשאר בבית, "לנוח."

"מה יגידו הבריות?" המשיך אביה, קולו נמוך ורועם. "הבת הבכורה שלי, גרה בדירת טחב, ובעלה... בעלה לא עושה כלום! אנשים שואלים אותי בבית הכנסת, 'נו, ר' אברהם, מה חתנך עושה?' מה אני אגיד להם? שהוא שרף את החמין של הישיבה?"

"טאטע, הוא מנסה. קשה לו."

"קשה לו?" אביה הכה בכף ידו על השולחן. "ולך לא קשה? ולי לא קשה לראות אותך ככה? ביקשתי ממנו פעם אחת, לעזור לי לסדר את המדפים בגמ"ח כלים שלנו, לסדר את הארגזים. הוא ישב שם ובהה. בהה, חני! כאילו הוא סופר את האוויר."

"הוא לא סתם בהה," אמרה בשקט, "הוא חשב. הוא אמר לי שאם הייתם מסדרים לפי מוצרים שימושיים ולא לפי סוגי הכלים, הייתם חוסכים חצי מהמקום."

"שטויות! פילוסופיות!" ר' אברהם קם. "תקשיבי לי טוב. את הבת שלי. אני אוהב אותך. אבל אני לא אתן לך לשקוע איתו. אני מפסיק את העזרה עם שכר הדירה. נגמר! אם אין לו כבוד לבוא לכאן לשבת, לשבת ליד השולחן כמו גבר, אני לא מממן את ה'בטלך' הזה!"

האיום היה כבד. העזרה בשכר הדירה הייתה מה שהחזיק אותם.

"ואת," הוסיף, וקולו התרכך מעט, "את מוזמנת. תמיד. בואי לשבת. תביאי את הבגדים שלך. תנוחי קצת מה... מזה. תבואי לבד."

ההזמנה הייתה פצצה. "תבואי לבד" משמעו "תעזבי אותו."

חני הניחה את הקולפן. "אני לא באה לשבת בלי בעלי, טאטע."

הנתק החל. לא מוחלט, אבל כואב. התמיכה הכספית פסקה. ההזמנות לשבתות הפכו נדירות ומתוחות. רק אמה, הייתה מתקשרת פעם בשבוע, ביום שלישי בערב, כשכולם ישנו.

"חנה'לה? אתם בסדר?" הלחש שלה היה מלא דאגה. "יש לכם אוכל לשבת?"
 "כן, אמא. ברוך השם" "אבא... הוא דואג. הוא פשוט... קשה לו עם הבושה" "גם לי
 קשה, אמא, ענתה חני, וסגרה את הטלפון.

פרק 3: בוסטון

שלוש שנים של דוחק עברו. שלוש שנים שבהן חני לימדה בבוקר, ומוטי ניסה
 ונכשל בעבודות זמניות. ואז נולד שמולי.

השקט שאחרי הלידה היה מחריד. צפוף מדי. יותר מדי אחיות. הרופא נכנס, פניו
 רציניות, לא מחייכות. "גברת כהן, אמר רשמית, "גילינו מום מורכב בלב של התינוק.
 'טטרלוגיה על שם פאלוט'. הוא יזדקק לניתוח. לא ניתוח אחד. סדרה."

העולם של חני התפרק. הרצפה מתחתיה נעלמה. היא שמעה זמזום באוזניים.
 'מום בלב'. 'סדרה'. 'מורכב'.

מוטי, שישב לידה, חיוור כסיד, תומך ידו במשענת הכיסא. חני ציפתה
 שיתמוטט. שהוא יברח אל מתחת לשמיכה.

במקום זאת, הוא התיישר. הוא נשם נשימה עמוקה, והאיש שהכירה נעלם.
 קולו, כשיצא, היה יציב וחד. "מהם אחוזי ההצלחה, דוקטור? כאן, בארץ, מול מרכזים
 בחו"ל?"

הרופא הרים גבה. "המרכז הטוב ביותר לניתוח הספציפי הזה נמצא בבוסטון".
 "בוסטון, הדהד מוטי. לא כשאלה, כעובדה. "תוך כמה זמן אנחנו צריכים להיות
 שם?"

ה'שלימזל' מת. הגנרל נולד.

בתוך ארבעים ושמונה שעות, מוטי הפך את העולם. הוא לא בכה. הוא לא
 התלונן. הוא פעל. הוא ישב מול 'עזר מציון' ו'רפואה וחיים', לא כמתחנן, אלא כשותף.
 הוא פרש בפניהם נתונים, לוחות זמנים, השוואות בין מנתחים. הוא גייס כספים

ראשוניים בטלפונים קרים ונואשים, בקול רגוע ומנומס שגרם לאנשים להקשיב. הוא טיפל בדרכונים, בטיסות. חני רק ארזה, נעה כסהרורית אחריו.

החיים בבוסטון היו מסדרון ארוך של בית חולים, ריח של חומרי חיטוי, וצפצוף מונוטוני של מכונות. הם שכרו דירת מרתף קפואה וקטנטנה, במרחק הליכה מבית החולים. חני לא עזבה את מיטת בנה. מוטי ניהל את המלחמה.

בימים, הוא היה בבית החולים, מתרגם לחני את השפה הרפואית, מחזק אותה כשהרופאים דיברו. בערב, הוא היה הולך לבית הכנסת הסמוך לתפילת ערבית.

שם פגש את ר' פישל, יהודי חם, בעל עסק קטן לקייטרינג. "אתה חדש פה," אמר לו פישל. מוטי סיפר לו את סיפורו. פישל נאנח. "הקדוש ברוך הוא ישלח רפואה. כמשיח לפי תומו, אומר לו פישל, אני? אני טובע. העסק שלי... אני לא משתלט על המשלוחים. אני שולח שלוש מכוניות לאותה שכונה, מבזבז דלק, העובדים מתלוננים..."

מוטי הקשיב. ואז, כמו בסיפור הארנונה, עיניו התחדדו. "אתה יכול להראות לי את רשימת ההזמנות של אתמול?"

למחרת, מוטי בילה שעה במשרדו של פישל. הוא שרטט על לוח מחיק מערכת חדשה של אזורי חלוקה, מקבצים, וסדר יציאת רכבים. "אתה לא צריך שלוש מכוניות," אמר לו מוטי, "אתה צריך שתיים. ואת השלישית תמכור. הנה, ככה."

פישל הביט בלוח, פיו פעור. הוא דחף לידיו של מוטי 500 דולר. "אתה... אתה גאון," אמר.

שבוע לאחר מכן, מוטי ישב עם מנהל החשבונות של בית ספר יהודי קטן, ששמע עליו מפישל. הוא בנה להם מודל אקסל מורכב שייעל את גביית שכר הלימוד. הוא קיבל עוד 700 דולר. הכסף הזה היה אוויר לנשימה. הוא החזיק אותם יציבים. הביטחון העצמי שלו החל לנבוט מחדש, באדמה זרה וקרה.

בשיחות הטלפון השבועיות עם אמה, שמעה חני על החיים הממשיכים בלעדיה. "רבקה'לה התארסה ומתכוננים לחתונה, חנה'לה. איזה שמחה... אבא אמר... שב"ה יש לנו נחת. הם עוברים לצפת. אין כסף לדירה בירושלים." אחרי כמה חודשים: "גם משה נתן התארס. הוא יעבור לגור בדרום, ליד המשפחה של הכלה." חני הרגישה כמו כוכב רחוק.

פרק 4: נחיתה קשה

הם חזרו לישראל אחרי שנתיים. שמולי היה יציב, אך עדיין נזקק למעקב צמוד. החובות היו עצומים, אבל בבוסטון, מוטי הרגיש שהוא מישהו.

הנחיתה בירושלים הייתה התרסקות.

הם חזרו לאותו שקט, לדירת חדר וחצי הדומה למה שהיתה להם לפני כן, אך קצת רחוקה מבית הוריה. ר' אברהם עדיין לא דיבר איתם. האחים היו מפוזרים ורחוקים. התמיכה נעלמה. והכי גרוע - ההצלחות של בוסטון נראו כמו חלום רחוק. כאן, הוא שוב היה "מוטי ה'שלימזל'".

הביטחון העצמי, שנבנה בעמל רב, התאדה. שבוע אחרי שחזרו, חני ראתה אותו יושב במטבח וגזר מודעה קטנה מהעיתון. "דרוש מנקה לבית ספר. עבודה מסודרת".

היא הניחה את ידה על השולחן, מכסה את המודעה. "לא", אמרה בשקט. אבל חני, צריך פרנסה... החובות... שמולי... "קולו היה שוב מתנצל". לא. אתה לא מנקה. אתה מנהל. אתה אנליסט. אתה האיש שייעל קייטרינג בבוסטון. אתה לא תחזור לנקות רצפות". אבל מי יקשיב לי פה? הוא לחש, עיניו מושפלות. "פה אני... כלום". "בשבילי אתה הכל", ענתה. "ואנחנו נוכיח להם".

פרק 5: הפחד מתפוגג

חני לא הרפתה. היא התקשרה בסתר לאחיה, משה נתן, בדרום. הקשר ביניהם התחדש מעט מאז שחזרה.

"משה, אני צריכה טובה", אמרה בנחישות. בשבילך, חני, הכל. מה קרה?" השיעור הזה שאתה מוסר בירוחם... לאנשים שמתקרבים ליהדות, נכון?" משה נתן היה מופתע. "כן... גיבורי יום שלישי' אני קורא להם. איך את יודעת?" שמעתי אותך מספר לאמא פעם. יש שם מישהו, אורן, יבואן צמיגים?" היה שקט על הקו. "חני, את מפחידה אותי. כן. אורן. הוא מתלונן לי כל שבוע אחרי השיעור שהעסק שלו קורס, שהמחסנים שלו זה בלאגן אחד גדול והוא לא מוצא את הידיים והרגליים. למה?"

חני עצמה עיניים. "אני רוצה שתעשה משהו. אל תגיד לו שזה גיסק. תגיד לו שאתה מכיר 'יועץ לוגיסטי' מירושלים. מומחה על. 'יהודי עם קופ'. תגיד לו שזה עצה מהרב שלו. שיתקשר למספר הזה. שהוא חייב לנסות".

הטלפון צלצל למחרת. מוטי החוויר כששמע מי על הקו. "מנכ"ל של חברת יבוא?" גמגם אחרי שסגר. "הוא רוצה שאני ארד לירוחם. לראות את המחסנים. חני, אני לא יכול".

הוא קם והתחיל להסתובב בחדר, ידיו רועדות. "זה... זה גדול מדי. זה לא בית ספר קטן בבוסטון. זה עסק אמיתי. מה אם... מה אם אני אגרום לו לפשוט רגל? אני לא יכול לקחת את האחריות הזאת! עדיף להיות מנקה. מנקה לא יכול להרוס כלום".

הפחד מההצלחה היה גדול מהפחד מהכישלון.

חני עצרה אותו. היא עמדה מולו, והכריחה אותו להביט בעיניה. מבט חודר, יציב, מלא אמונה. "מוטי. אתה זוכר את חשבון הארנונה? אתה זוכר את הרופאים בבוסטון? אתה זוכר את ר' פישל? זה אותו דבר. זה רק פאזל גדול יותר. הם צריכים אותך. סע לשם. תסתכל. תחשוב. ותגיד להם את האמת. אתה יודע את האמת".

הוא נסע למחרת, רועד כולו. הוא נעלם ליומיים. הוא חזר ביום השלישי. הוא נכנס הביתה, וזה היה אדם אחר. עיניו ברקו. הוא לא חייך, הוא היה מרוכז, מלא אנרגיה. "חני", אמר, "זה מטורף שם. הכל הפוך. הם מאחסנים לפי גודל, לא לפי ביקוש. הם קוברים צמיגים שהם צריכים כל יום מאחורי צמיגים שלא זזו חמש שנים. בניתי להם מודל חדש. הם... הם חושבים שאני קוסם".

התשלום הראשון שקיבל כיסה שליש מהחובות.

פרק 6: בניית הממלכה

השמועה עברה מפה לאוזן בעולם העסקים החרדי. לא "מוטי ה'שלימזל'", אלא "ר' מרדכי כהן, האנגליסט".

הוא נקרא לייעל את מערך הרישום של סמינר גדול. הוא בנה מערכת לוגיסטית לחלוקת מזון של ארגון חסד. כל פרויקט הצליח יותר מקודמו. הוא לא רק החזיר את החובות; הוא התחיל להרוויח. הוא קם בבוקר, כתפיו זקופות. הוא דיבר בביטחון. נולדו להם עוד חמישה ילדים, ברוך השם, והדירה הקטנה בזיכרון משה הפכה צפופה מחיים, לא משקט.

יום אחד, הוא חזר הביתה עם חיוך רחב. "חני, הוא אמר, וקולו היה יציב כסלע, "את יכולה להתחיל לארוז."

היא קפאה, הסכין שבידה נעצר מעל הגזר.

"חתמתי על החוזה", המשיך, וכל הניצחון של השנים האחרונות נשמע בהכרזה הפשוטה הזו. "דירה בשכונת גאולה." הוא נשם עמוק, כאילו משחרר שנים של אוויר עצור. "ובעזרת השם, תוך כמה חודשים, נגור בדירה מרווחת. משלנו."

המילה "משלנו" הדהדה ביניהם, כבדה ממשקל שנים של דירות שכורות וטחובות. הדירה החדשה עליה חתם לא הייתה רק קירות; היא הייתה הצהרה. היא הייתה מרווחת, כמעט מפוארת בעיניהם,

הקרח עם אביה, ר' אברהם, החל להפשיר בדרך עקיפה. בקידוש בבית הכנסת, ניגש אליו חברו, ר' הרשל. "ר' אברהם, אני חייב לומר לך. החתן שלך... ר' מרדכי... איזה איש. הוא הציל את ישיבה הקטנה של גיסי הם היו על סף סגירה. הם קוראים לו 'מוטי המחשב'. איזה נחת." ר' אברהם גמגם "ברוך השם", והיה המום.

שבוע אחר כך, בברית, שמע מישהו אחר מספר בהתפעלות איך "אותו כהן" סידר להם את כל הלוגיסטיקה של ארגון החסד. ר' אברהם התחיל לקבל "דרישות שלום" חמות עבור חתנו מאנשים שהוא עצמו העריך.

ואז הוא ראה את זה במו עיניו.

הוא הלך ברחוב מלכי ישראל, בדרכו לרכישת כלים לגמ"ח הכלים. כשהתקרב לפינת הרחוב, קפא במקומו. מנהל מוסד מפורסם בירושלים, ר' מנחם, עמד שם, פניו הרציניות מופנות אל... מוטי. הם לא דיברו בלהט, אלא בשקט מרוכז, כאילו באמצע סוגיה עמוקה. ר' אברהם התמהמה בכניסה לחנות, משתדל להיראות כאילו הוא בודק משהו בחלון הראווה, המום מכדי לזוז.

"ואני אומר לך שוב, ר' מרדכי, שמע את קולו העמוק של מנהל המוסד, "הבנקים חונקים אותנו. הפתרון הקודם שלך עם איחוד ההלוואות היה גאוני, זה נתן לנו אוויר לשנה. אבל עכשיו... הגענו לקיר. התרומות מחו"ל ירדו, והריבית על החוב הישן... היא אוכלת אותנו חיים. אני לא יודע איך נשלם למגידי השיעורים בחודש הבא".

ר' אברהם הרגיש את דמו אוזל. חובות? בנקים? זה מה שחתנו מבין בו?

מוטי עמד שם בשקט, בהקשבה מלאה, סנטרו שמוט מעט מריכוז. "כבוד הרב, אמר בעדינות, "אם יורשה לי, הבעיה היא לא הריבית. הבעיה היא שאנחנו מסתכלים על המוסד כיחידה אחת".

ר' מנחם הרים גבה. "מה זאת אומרת? זה מוסד אחד!"

"נכון, אמר מוטי, ועיניו קיבלו את הברק החד הזה שחני הכירה כל כך טוב. "אבל התקציב מורכב משלוש ישויות נפרדות שלא קשורות: הישיבות והכוללים, בתי החינוך לבנים ובנות, ומפעלות החס"ד. כבוד הרב לוקח הלוואה אחת גדולה ומנסה לכסות איתה הכל. אבל הבנק רואה בזה סיכון גבוה".

הוא המשיך, וקולו קיבל ביטחון: "מה שניתחנו בפגישה הקודמת היה רק כיבוי שריפות. עכשיו צריך לבנות מחדש. אם נפצל את המערכת לשלוש ישויות משפטיות נפרדות... 'קרן החזקת התורה', ו'קרן החזקת תשב"ר' ו'קרן החסד'... נוכל לפנות לשלושה סוגים שונים של תורמים. התורם של 'עולם התורה' מעדיף לממן לומדי תורה, וישנם תורמים אשר בראש מעייניהם 'מפעלי חסד'. אם נפצל, נוכל להציג לכל בנק ולכל תורם נתונים נקיים. זה לא רק יפחית את הריבית כי הסיכון יתפזר, זה יגדיל את התרומות כי אנשים יבינו לאן הכסף הולך".

ר' מנחם בהה במוטי. הוא שתק לרגע ארוך. ר' אברהם בקושי נשם.

ר' מנחם הניח את ידו הגדולה על כתפו של מוטי. "ר' מרדכי... אתה לא חושב כמו מנהל חשבונות. אתה חושב כמו... כמו גאון." הוא נאנח. "אני יושב עם רואי חשבון ועסקנים כל היום, והם מדברים איתי על קיצוצים. ואתה בא ומדבר איתי על מבנה. על היגיון. יישר כוח עצום. ניפגש בראשון בבוקר עם עורכי הדין".

ר' אברהם נשען על חלון הראווה, רגליו כושלות. חתנו. זה ששרף את החמין. בונה מחדש תקציבים של אימפריה של תורה. הוא הרגיש בלבול עמוק, וניצן של משהו חדש.

הקייץ הגיע, ואיתו ריח הצבע הטרי וההתרגשות. כמה חודשים אחר כך, משפחת כהן נכנסה לדירתם החדשה. ארגזי הקרטון עוד נערמו בסלון כשהגיעה ההזמנה הרשמית הראשונה לשבת אצל הוריה.

כשהם נכנסו, האוויר בבית הוריה של חני היה דרוך. ר' אברהם כבר עמד בראש השולחן, מוכן לקידוש, לבוש בבגדי השבת המהודרים שלו. מוטי נכנס אחרי חני והילדים, לא עוד כחתן נזוף המכופף את מבטו, אלא כבעל בית בזכות עצמו.

ואז זה קרה. ר' אברהם, שעד אותו יום בקושי הנהן לו לשלום, קם ממקומו. לא חצי קימה מתוך נימוס, אלא קימה מלאה. היה זה מעשה שלא עשה מעולם עבורו. כל העיניים בחדר קפאו.

”גוט שאבעס, ר' מרדכי,” אמר ר' אברהם בקול ברור, והדגיש את התואר.

השימוש הרשמי בתואר 'רבי', ההכרה הפומבית במעמדו, היה הצעד הראשון. הקרח, שהיה עבה כקרחון, החל סוף סוף להיסדק.

פרק 7: עיניים רואות

השנים חלפו. כשההורים הזדקנו, החולי החל לבקר. זה התחיל בקטנות. שיחת טלפון מאמה. ”חנה'לה, אני לא מרגישה טוב. אולי תקפצי את לקנות חלות לשבת?” חני קפצה, וראתה שהמטבח הפוך. היא נשארה שעה, מנקה ומסדרת. זה הפך להרגל.

אחר כך הגיעה הנפילה. ר' אברהם שבר את הירך. האחים והאחיות התקשרו ממרחקים. ”מה עושים? את יכולה ללכת? אני אבוא בראשון.” חני ומוטי היו שם בחדר המיון. מוטי, עם מוחו האנליטי, ניהל את הרופאים, את הניירת, את הביטוח הלאומי. חני החזיקה לאמה את היד.

אחרי הנפילה, ר' אברהם נחלש. הוא כבר לא הלך לבד לבית הכנסת. האחים מהצפון והדרום באו לשבת אחת, הרגישו מוצפים, ונסעו. ”חני, את כל כך קרובה, זה פשוט יותר קל לך,” הם אמרו. זה לא היה קל, אבל זו הייתה המציאות.

חני הייתה שם כל יום. מבשלת, מנקה, מנהלת את התרופות. מוטי היה זה שבנה את הטבלה המסודרת של התרופות, את הקלסר עם חוות הדעת, את מערכת השעות

של המטפל. ר' אברהם היה מסתכל בקלסר הזה, ורואה בו את אותה גאונות שפעם בז לה כבטלה.

לילה אחד, ר' אברהם היה חלש במיוחד. האור בחדרו היה עמום. הוא ביקש מחני לשבת לידו. הבית היה שקט.

"חני, הוא לחש, וקולו נסדק". כן, טאטע. אתה צריך משהו? להביא לך מים?" הוא הניד בראשו. הוא בהה בה, ועיניו, שבמשך שנים היו קשות משיפוט, התמלאו לפתע בדמעות.

"אני... אני ראיתי בוץ, הוא לחש, והמילים יצאו בכאב. "ראיתי מה השכנים יגידו. ראיתי את הבושה שלי. את הכישלונות שלו".

הוא עצר, נשם נשימה רעועה.

"ואת... הוא הסתכל עמוק לתוך עיניה. מבט ארוך, שורף, שמחק שנים של נתק. זה היה מבט של אב גאה, של אב מבין, של אב שמבקש מחילה.

"את ראית את היהלום. ראית את מה שהקדוש ברוך הוא שם בו. לא את מה שאני ראיתי".

הוא עצם את עיניו לרגע. "תודה לך, חנה'לה. תודה שלא הקשבת לאבא שלך. את המלכה... את בנית אותו. את בנית מלך".

חני שתקה, רק נשמה עמוק, מרגישה את משקל השנים נושר ממנה.

באותו רגע, מוטי נכנס בשקט לחדר, נושא כוס מים צלולים על מגש קטן. הוא לא שמע את הדברים. הוא רק ראה את אשתו יושבת ליד מיטת אביה, ואת אביה מביט בה בעיניים נוצצות ורכות. הוא הניח את המגש, ועיניו פגשו את עיניה של חני מעל ראשו של האב הזקן.

הוא הביט בה במבט חודר, מלא הערכה שקטה. והיא, הבנאית של המלך, החזירה לו מבט שאמר הכל.